

*Соболев В.М., д.е.н., проф.
професор кафедри економічної теорії
та економічних методів управління ХНУ ім.. В,Н,Каразіна
Соболева О.П., к.е.н., доц.,
Доцент кафедри економіки,
менеджменту та бізнесу ХННІ ДВНЗ «УБС»*

УДОСКОНАЛЕННЯ МЕТОДОЛОГІЇ ДОСЛІДЖЕННЯ СУЧАСНОЇ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

Сучасний стан банківської системи України справедливо визначається більшістю дослідників як кризовий. Але пропозиції щодо шляхів подолання цієї кризи зазвичай не виходять за стандартний набір загальновизнаних рецептів оздоровлення, які з успіхом застосовувались в інших країнах.

З цього приводу слід зазначити, що подібні традиційні підходи мають право на існування, але, на нашу думку, вони мають обмежену результативність, оскільки ситуація в кожній країні є унікальною та неповторною. Тому заходи, що спрацювали в одних історичних умовах, зовсім не обов'язково повторно спрацюють так само у зовсім інших умовах.

Отже, слід шукати нові підходи до вирішення наших власних проблем. Це повною мірою стосується вітчизняної банківської системи.

Отже, аналіз останніх наукових розробок щодо стану та перспектив розвитку банківської системи в Україні свідчить, з одного боку, про адекватне наукове відображення її поточного стану та широке розповсюдження відповідних ментальних моделей її сприйняття науковцями, а з другого боку, про певне вичерпання можливостей нормативного підходу для подальшого просування уперед у пізнанні причин стійкої багаторічної неспроможності цієї системи стати локомотивом економічного відродження країни, ефективним механізмом організації руху фінансових потоків у реальний сектор економіки та подолання її кланово-олігархічного характеру.

У зв'язку з цим ми вважаємо, що для вирішення цих проблем значно ширше має застосовуватись методологія позитивного аналізу шляхом більш повного врахування реальних чинників впливу на розвиток

банківської системи з боку державної бюрократії, інтереси якої суттєвим чином відрізняються від суспільних інтересів, втілених у нормативних моделях побудови банківського сектору країни, значною мірою закріплених у чинній нормативно-правовій базі.

Складовими застосування такого підходу, у свою чергу, є теорія поведінкових фінансів, інституційна економічна теорія та концепція наративного аналізу. Усі ці три складові мають міждисциплінарний характер, що є особливо цінним у дослідженні, оскільки функціональний підхід, яким переважно оперує теорія публічних фінансів і який виходить з визнання пріоритету суспільного інтересу, виявився обмеженим в умовах, коли реальні механізми формування та розподілу фінансових потоків у цій сфері стали переважно тіньовими, криміналізувалися та фактично виродилися у систему привласнення фінансової ренти за рахунок пограбування вкладників, надання інсайдерських кредитів та їх гарантоване неповернення, виведення захмарних сум за кордон, безкарне маніпулювання валютним курсом тощо.

Привабливість теорії поведінкових фінансів для цілей нашого дослідження є очевидною, оскільки ця теорія з успіхом застосовується для аналізу розвитку фінансових ринків, пояснюючи відхилення від моделі ефективного ринку наявністю когнітивних викривлень у процесі прийняття фінансових рішень як приватними банкірами, так і фінансовими регуляторами. Але ж люди, які ухвалюють рішення щодо регулювання банківської діяльності від імені держави, є такими ж самими, як і люди, що діють у сфері приватного інтересу, і тому надбання теорії поведінки останніх можуть та мають використовуватись для кращого розуміння процесів, що відбуваються у сфері державного нагляду та регулювання.

Що стосується інституційної теорії, то останні публікації визнаних лідерів інституціоналізму стали світовими бестселерами. Одним із найбільш яскравих результатів цих досліджень стала концепція екстрактивних та інклюзивних інститутів, яка пояснює різні траєкторії соціально-економічного розвитку окремих країн саме наявністю різних за ефективністю інституційних систем [1]. Виходячи з цих підходів, українські науковці останнім часом активно розробляють проблематику цілеспрямованого створення ефективного інституційного середовища, перш за все, у сфері державного регулювання економіки [2]. Тому ми вважаємо цілком виправданим застосування цієї методології для поглиблення розуміння сучасних процесів, що відбуваються у банківській

системі. В останніх дослідженнях все ширше використовується концепція інституційного дизайну.

Під інституційним дизайном ми розуміємо цілеспрямований творчий процес формування сучасної інституційної системи у напрямку створення цілісності, яка функціонує за законами краси та гармонії, тобто зусилля соціуму в напрямку наближення економічної системи до ідеального стану. Базовим елементом інституційної системи є, на нашу думку, сукупність взаємопов'язаних та взаємопідтримуючих (комплементарних) формальних правил, закріплених у відповідній нормативній базі, яка реально забезпечує прозоре та ефективне функціонування банківського сектору завдяки ефективній взаємодії обох рівнів банківської системи.

Концепція наративного аналізу у застосуванні до дослідження динаміки банківської системи передбачає, зокрема, вивчення історичних і сучасних документів з позиції виявлення задумів та інтересів авторів (розробників) цих документів, якими вони керувались в процесі їх створення, враховуючи їх спрямованість на реалізацію реальних інтересів авторів, яка може бути прихована від необізнаного читача. Тобто, в ході наративного аналізу текстів відбувається своєрідна реконструкція умов їх створення, яка дозволяє сформулювати уявлення про образ епохи, в умовах якої ці документи створювались, а також про істинні цілі осіб, що були до цього причетними. Для України взагалі є характерним сильний політичний вплив на призначення керівників державних органів. І, на жаль, доволі часто ці призначення відбуваються не у відповідності із суспільними інтересами, а в інтересах того чи іншого політичного клану, який намагається через механізм призначень забезпечувати безпосередній вплив на відповідного керівника.

Список літератури. 1. Аджемоглу Д., Робинсон Дж. Почему одни страны богатые, а другие бедные. Происхождение власти, процветания и нищеты.- Пер. с англ.- М.: АСТ, 2016.- 696 с. 2. Манцуров І.Г. Інституційне планування в системі державного регулювання економіки : Монографія/ І.Г.Манцуров.- К.: НДЕІ, 2011.- 655 с.